

Eesti Kohtunike Ühing

Estonian Association of Judges

Hr Hanno Pevkur
Justiitsministeerium
Tõnismägi 5A
15191 Tallinn

Teie 26.11.2013 nr 8-1/13-10305

Meie 06.12.2013

Arvamus kohtute seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta

Eesti Kohtunike Ühing (EKoÜ) tänab võimaluse eest esitada omapoolne arvamus Justiitsministeeriumis ettevalmistatud kohtute seaduse (KS) ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu muudetud variandi kohta. Märgime, et eelnõu on mitmes suhtes läbinud positiivse arengu. Esitame järgnevalt mõned lisamärkused peamiste valdkondade kaupa.

1. Kinnistus- ja registriosakondade üleviimisest

§ 1 p-d 3 ja 5 (KS § 15 lg 4 ja § 16 lg 4) – Põhjalikumalt tuleks läbi mõelda Tartu Maakohtu kinnistus- ja registriosakonna ning nende piirkondlike talituste juhtimise korraldus. Kohtudirektoril ei saa juba KS-ga (sh kavandatavate muudatustega) kindlaks määratud kohtudirektori volitustest ja tegutsemispädevusest tulenevalt olla täiendavat pädevust tegeleda kohtunikuabide töö sisulise poolega (nt praktika ühtlustamine). Selline pädevuse laiendamine seaks ohtu kohtulike registrite pidamise nii tegeliku kui ka näiva sõltumatuse ja avaliku usaldatavuse. Kohtudirektor on ametnik, kellel puudub KS-st tulenevalt kohtunikuabi õiguslik seisund (KS § 114). Samuti ei vasta kohtudirektor kohtunikuabile esitatavatele nõuetele (KS §-d 115-116). Ühe võimaliku lahendusena võiks KS-s selgesõnaliselt sätestada nõude, et osakonnajuhatajaks saab olla üksnes kohtunikuabi, mis lahendaks pädevusse puutuvad küsimused (analoogia kohtu esimehe institutsiooniga maakohtutes).

2. Kohtunikuabidest

§ 1 p-d 21-27 (KS §-d 115-120) – Eelnõuga kavandatakse senise kohtunikuabikandidaadi ettevalmistusteenistuse asemel seada sisse kohtunikuabi ettevalmistuskava täitmise regulatsioon. Senise vähepaindliku süsteemi avatumaks muutmist saab küll iseenesest pidada põhjendatuks, kuid arvestades asjaolu, et antud eelnõus varem samuti sisaldunud kohtunikuettevalmistuse küsimuses on Riigikohtu ettepanekul võetud hetkel n-ö aeg maha eelkõige kohtuniku ettevalmistuskava põhitöö kõrvalt täitmisega seonduvate võimalike praktiliste probleemide täiendavaks läbimõtlemiseks, kusjuures eelnõuga kavandatavad muudatused on nii kohtunike kui ka kohtunikuabide puhul olnud olemuselt sarnased (s.o põhitöö kõrvalt ettevalmistuskava täitmise võimaluse ettenägemine, ehkki kohtunike osas plaaniti paralleelselt säilitada ka senine kandidaaditeenistus), siis oleks mõistlik lahendada need teemad pärast täiendavat analüüsimist ühetaoliselt ja ühel ajal.

§ 1 p 28 (KS § 122 lg 1) – Kohtunikuabide sõltumatuse tagamiseks on kahtlemata õige nende ametipalga alampiiri sätestamine seaduses. Eelnõu kohaselt kehtestab kohtunikuabi ametipalga konkreetse suuruse jätkuvalt Vabariigi Valitsus (kuivõrd KS § 122 lg 1 praegune regulatsioon jääb endiselt alles). Olukorras, kus kohtunike suhtes kohaldatakse kõrgemate

riigiteenijate ametipalkade seadust (KRAPS), mille § 2 näeb ette ametipalkade arvutamisel aluseks võetava palgamäära iga-aastase indekseerimise, ning KS § 125¹ lg-st 6 tulenevalt on tagatud nimetatud indeksi mõju ka kohtujuristide palkadele, tuleks kohtunikuabide osas näha seaduses samuti ette garantiid selleks, et tagada nende ametipalkade konkurentsivõimelisus pikemas perspektiivis (nt kohtunikuabi ametipalga alammäära indekseerimine KRAPS § 2 lg-s 2 sätestatud või sellega analoogse indeksiga). Oluline on arvestada, et kui seadusandja on kehtestanud kohtunikuabide suhtes ranged ametikitsendused (KS § 116) sarnaselt kohtunikele, siis tuleb vastavate piirangute seadmine kompenseerida ka adekvaatsete sotsiaaltagatistega, millest olulisim on piisav ametipalk.

§ 1 p 29 (KS § 123) – Kohtunikuabidele seni seaduses ette nähtud koondamishüvitise kaotamine ei ole põhjendatud, kuivõrd tegemist on olulise kohtunikuabi sõltumatust (KS § 114 lg 2) kindlustava sotsiaaltagatisega (võrreldav kohtunike osas KS § 86 lg-s 1 sätestatuga). Eelnõu seletuskirjas tehtud viide avaliku teenistuse seaduse § 102 lg-s 1 sätestatud hüvitisele (ühe kuu keskmine palk) ja töötuskindlustuse seaduse alusel saadavale kindlustushüvitisele, ei ole asjakohane, kuivõrd nimetatud sätete eesmärgid on erinevad.

3. Kohtujuristidest

§ 1 p 17 (KS § 64 lg 1¹) – Eelnõu ja seletuskirja põhjal jääb ebaselgeks, kuidas seostuvad omavahel uus KS § 64 lg 1¹ ja senine KS § 64 lg 2, mille muutmist ei ole kavandatud. Nimelt võimaldaks lisatav säte kohtunikueksamikomisjonil vabastada ettevalmistusteenistusest vähemalt kaheaastase töökogemusega kohtunõuniku või kohtujuristi (selle staaži hulka arvestatakse ka kohtu konsultandina töötatud aeg), kuid samas näeb muutmata kujul alles jäetav KS § 64 lg 2 ette, et kohtunikueksamikomisjon võib ettevalmistusteenistust üksnes kuni ühe aasta võrra lühendada muu hulgas juhul, kui isik on vähemalt kaks aastat töötanud kohtu konsultandi, kohtunõuniku või kohtunikuna. Seega muutuks uue KS § 64 lg 1¹ lisamisega KS § 64 lg 2 osaliselt sisutuks ja osaliselt ebamõistlikuks, sest varem kohtujuristi või kohtunõuniku töötamisele omistatakse suurem kaal kui varem kohtunikuna töötamisele. Täiendavalt tasuks kaaluda, kas oleks põhjendatud ka teatava ajalise piirangu ettenägemine, et ettevalmistusteenistusest vabastamist ei hakataks taotlema ka ilmselgelt põhjendamatutel juhtudel, kui isik on millalgi minevikus töötanud kohtunõuniku või kohtu konsultandina, kuid pole taotluse esitamisele vahetult eelneval ajal enam kohtusüsteemiga kokku puutunud.

§ 1 p 33 (KS § 125¹ lg 7) – Kohtuametnikele kohtumenetluses senisest suurema iseseisva otsustuspädevuse omistamisega seoses tuleks lisaks taandamise (eelnõu § 24 p 1 – TsMS § 22¹ lg 2¹) ja vastutuse (eelnõu § 9 – KarS § 311¹) regulatsioonide kohtujuristide suhtes laiendamisele kaaluda ka riigivastutuse seaduse § 15 lg-s 1 sätestatu avardamist selliselt, et hõlmatud oleksid kõik menetlejad. Näiteks lisades sättesse, et kohtumenetluse käigus (sh kohtulahendiga) tekitatud kahju hüvitamist saab nõuda üksnes juhul, kui „kohtunik või muu kohtulahendi koostamiseks pädev kohtuametnik“ on kohtumenetluse käigus toime pannud kuriteo.

4. Muud märkused

§ 1 p 18 (KS § 73) – Juhime jätkuvalt tähelepanu (vt ka EKoÜ 13.07.2012 arvamuse p 2.1 viimane lõik), et eelnõu seletuskirjas sisaldub eksitav ja asjassepuutumatu ning nüüdseks ka aegunud märkus (lk 6 kolmanda lõigu viimane lause), mille kohaselt kohtuniku lisatasu vähenemist üliõpilastest praktikantide juhendamise eest kompenseerib 01.01.2013 jõustuv kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadus.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Virgo Saarmets
Esimees